

Inzicht door meten van de kennisproductiviteit

» Marc Zegveld en Christiaan Stam

Inzicht in de productiviteit van kennis vormt een goed kompas om de ontwikkeling richting een kenniseconomie inzichtelijk te maken. De al ontwikkelde instrumenten die de omvang van het intellectueel kapitaal van ondernemingen bepalen, zijn een bruikbaar uitgangspunt.

De kenniseconomie is een abstract fenomeen. Naast het gebruik van definities en voorbeelden is het van belang om concreet uitdrukking te geven aan het maatschappelijke voordeel van het abstracte begrip van de kenniseconomie. Het voordeel van een kompas is dat het concreet inzichtelijk maakt wat de economische verworvenheden van kennis zijn.

Duidelijk is dat het kompas niet geijkt dient te worden op het hebben van kennis, maar op het nuttig gebruiken van kennis. Vanuit de economische wetenschap is productiviteit de meest gebezigde term die de relevantie van de afzonderlijke productiefactoren — arbeidsproductiviteit — of de samenhang van de aanwezige productiefactoren — totale factorproductiviteit — inzichtelijk maakt. Volgens Drucker is het doorgronden en besturen van de productiviteit van kennis de belangrijkste verantwoordelijkheid voor bestuurders van ondernemingen. Eigen onderzoek (Zegveld, 2002) onder 85 Nederlandse beursfondsen over de periode 1990-2000 leidt tot de conclusie dat slechts de helft van de productiviteitsgroei van ondernemingen verklaard kan worden door de traditionele productiefactoren arbeid en kapitaal. De restfactor verklaart de tweede helft van de productiviteitsgroei en kan getypeerd worden als kennisproductiviteit.

Onlangs vond een congres over kennisproductiviteit plaats. Aan de orde was of kennisproductiviteit als kompas kan

dienen om de ontwikkeling richting een kenniseconomie op ondernemingsniveau of nationaal niveau te beoordelen.

De stroming die wellicht de grootste bijdrage heeft geleverd aan het tastbaar maken van het begrip kennisproductiviteit is de school die bekend is onder de naam *intellectual capital*. Inmiddels bestaan er vele methoden voor het meten of waarderen van intellectueel kapitaal. Het werk van Daan Andriessen (2004) biedt een goed overzicht van de verschillende kompassen, de achtergronden, overeenkomsten en verschillen. Een mooi voorbeeld van het meetbaar maken van het nut van investeringen in de toegevoegde waarde van kennis is het detacheringbureau Yacht, dat de afgelopen jaren uitgebreid heeft geïnvesteerd in de verbetering van zijn kennisinfrastructuur. Deze investeringen zijn gefinancierd door een structurele verhoging van de tarieven. Klanten bevestigen dat de investeringen geleid hebben tot een verbeterde dienstverlening en hebben daarom de bereidheid hiervoor te betalen. Ondanks de teruglopende markt heeft de investering in kennismanagement sinds 2000 een directe positieve bijdrage geleverd aan het financiële resultaat.

Kennisproductiviteit kan uitgroeien tot een belangrijk kompas voor het beoordelen van de omvang, het succes en de ontwikkeling van de kenniseconomie. Bijkomend voordeel van het meten van het begrip kennisproductiviteit is dat we eindelijk eens kunnen verifiëren of al die investeringen in ict, kennismanagementsystemen en nieuwe managementprincipes nu iets hebben opgeleverd.

Dr. ing. M. Zegveld is partner van TVA developments bv, en als associate professor verbonden aan de faculteit Techniek, Bestuur en Management van de Technische Universiteit te Delft. Drs. Christiaan Stam MBA is Research Fellow bij Hogeschool InHolland en de Baak — Management Centrum VNO-NCW.

